



## ENHET – FRIHET – JUBELÅR

*Ur tältkåtor hördes kristen urfolksmusik: samisk jojk, indianskt trumspel och dans, maori- och aboriginersång, koreanskt drama, inuiternas lovprisning – allt till Guds ära. En vecka i början av augusti pågick en konferens i Kiruna för kristna urbefolkningar världen över med syfte att uppmuntra varandra att vara sig själva, stärka sin självkänsla, diskutera sina rättigheter, knyta kontakter och att glädjas inför alla folks Skapare. Det samlades representanter för över 40 olika folk som bejakade sin kristna identitet som ursprungsfolk och uppmuntrade varandra att hitta ett eget sätt att tillbe Gud. Det var en riktig lovprisningsfest.*

Runtom i världen finns flera tusen folk som räknas till urbefolkningarna och som uppgår till 300 miljoner. De bor i 70 länder. Genom historien har de förtryckts, deras mark har beslagtogs, folken har tvångsförflyttats och deras kulturer har undertryckts. I några fall har de fallit offer för rena folkmord.

Det är mycket positivt att konferensen ville, framför allt, lyfta fram ursprungsfolken och göra dem synliga i den kristna kyrkan där de också har varit förtryckta. Visionen för konferensen var försoning, enhet, frihet i landet och ett jubelår! På programmet stod också bön, gudstjänster, seminarier och diskussioner. Det var första gången som denna konferens ägde rum i Europa, närmare bestämt i Sverige i Sápmi, som samerna själva kallar landet Sameland. Tidigare har den arrangerats fyra gånger utanför Europa, den allra första gången i Nya Zeeland.

### Ryska samer

Bibelöversättning på egna språk är bland de viktigaste förutsättningarna för folkens identitet och självkänsla. Om detta vittnar bland annat de ryska samerna som deltog i konferensen. Deras språk är kildinsamiska på vilket IFB har publicerat häftet "Jesus barnens vän". Så här säger



Elvira, Volodja, Nikolaj och Olga från Kola, i mitten Lorentz från Lycksele

Olga Melentieva från Lovozero, eller Lujávri på samiska, som är de ryska samernas huvudstad på Kolahalvön:

”På 1950-80 talet var föräldrar förbjudna att prata samiska med sina barn, för att inte nämna i skolan. Dessutom var det inte bara språket som var förbjudet utan också vårt levnadssätt med renskötsel. På det sättet tappade många samer sitt språk och identitet. Trots att det finns ungefär 2000 registrerade samer i Ryssland idag, och fler oregistrerade, är det mindre än hälften av dem som har bevarat sitt språk. Mina föräldrar trotsade förbudet och därför kan jag både förstå och prata samiska.” Hennes man Nikolaj inflikar: ”Jag kan bara förstå lite, prata kan jag inte. Min far förbjöd oss att prata samiska, han var rädd för konsekvenser.” Olga fortsätter: ”Den här konferensen har varit till stor välsignelse för mig. I måndags fick jag förbön och upplevde befrielse, tårarna bara rann. Men då förstod jag inte vad som hände. Nu förstår jag att Gud befriade mig från fruktan och skammen över mitt ursprung och språk. Tidigare kände jag ett tryck på bröstet och smärta. Men i måndags drogs kniven som jag burit i femtio år ut. Nu gav Gud mig glädje. Det är det värdefullaste på hela konferensen för mig. Nu kan jag berätta och vittna om det.” Nikolaj förklarar: ”Som same fick man höra förnedrande tillrop och uppleva trakasserier. Jag slogs med ryssar och kände inte någon skam över att jag var same. Men Olga är ju kvinna, hon kunde inte slåss...”

”Nu är det annorlunda, samerna vågar prata sitt språk igen. Därför är det så underbart att vi har fått häftet *Jesus*

*barnens vän* på vårt språk. Det är bara Guds nåd”, säger Olga. De är de första sameerna som blivit kristna. Det var 1991. De sökte Gud själva och på det sättet hittade de till pingstkyrkan. Elvira och Volodja kommer från samma församling på ungefär ett hundra medlemmar. En tredjedel är samer. Elvira skriver sånger och sjunger på samiska. I juni i år fick samerna i Lujávri sin alldeles egna radio. Där bor ungefär 800 samer. Andra samiska orter på Kola heter Jona, Reuda och Lapparskaja.

Besök av svenska och norska samer har varit mycket betydelsefulla. En av dem är också Levi Mårtensson, en svensk same som är vår bibelöversättare och har översatt Nya testamentet till adygeiska och kabardinska, två språk i Kaukasien.

En av dem är också Levi Mårtensson, en svensk same som är vår bibelöversättare och har översatt Nya testamentet till adygeiska och kabardinska, två språk i Kaukasien.

### Urfolken nycklar till välsignelse

Lorentz Sjulsson Åsdell, iförd sin fina samedräkt, berättar att Filadelfiaförsamlingen i Lycksele har sin vänförsamling i Lovozero. Han har varit med att bland annat föra över hjälpsändningar dit: ”Vi har i Lyckselebygden varit engagerade på Kolahalvön sedan 1994. Vid en resa i december samma år fick jag en upplevelse likt Paulus som i en vision fick se en makedonisk man som sa ”kom över och hjälp oss”. Vi började efter detta att åka till Lovozero, de ryska samernas ”huvudstad” med hjälpsändningar. Det blev många och stora hjälpsändningar med mat, kläder, biblar, medicinsk utrustning och annat. Men efterhand har samarbetet på Kola blivit mer och mer av samarbete. Vi utbyter relationer, vi har varje år besök från Lovozero och grannstaden Revda och vi åker dit.

Under åren har Högstadieskolan i Lycksele blivit involverad i samarbetet så vid varje resa har vi elever med på resan. Under förra året involverades ytterligare en sida i samarbetet, den så kallade pedagogiska verkstaden, en gren av socialt arbete och skola i Lycksele. Man har skrivit ett avtal med skolan i Lovozero om utbyte och samarbete där också Litauen är med: det blir alltså 3 länder som ska byta kunskaper.



En kvinna som är med i Pingstförsamlingen, Lillemor Hörnberg, har också gjort – och gör – ett fantastiskt arbete i Lovozero och Kola. Hon är audionom och arbetar med ett hörselvårdsprojekt där uppe. Hon reser upp nu den 1 september.

Vad jag vet om samerna på Kolahalvön så är det att de har legat ”mycket illa till”. Men deras situation, som jag ser det, har blivit mycket bättre. Det görs insatser för att stärka deras situation, bland annat från Norge. Det bästa och effektivaste sättet för att stärka samernas liv och identitet är att de blir frälsta och kommer med i en församling. Det finns en fin evangelisk församling i Lovozero, och många samer är med i den.

Jag är övertygad om att urfolken kommer att vara nycklar till välsignelse. Det betyder ett helt nytt sätt att se på urfolken för folk i gemen och det är kanske inte så lätt eftersom kyrkorna inte varit öppna och observanta på detta.

Jag har känt till Institutets arbete ganska många år. Vi har haft besök i Pingstförsamlingen. Det är ett mycket viktigt arbete. Jag tror faktiskt att det är det allra viktigaste: att alla folk får Guds Ord på sitt språk, så Gud välsigne er.”



Gerard Willemsen, pastor för samiskt arbete

### **Inget folk är för litet för Gud**

Gerard Willemsen, en holländare som sedan många år har bott med sin familj i Storuman och Kiruna, är också på konferensen. Han är samepastor inom Svenska missionskyrkan och har lärt sig samiska. ”Jag har följt ert arbete genom Nyhetsbrevet sedan jag mötte IFB på ”Mission” konferensen i Nederländerna, jag tror det var 1990. Institutet gör ett väldigt viktigt arbete. Det är oer-



”Jesus Barnens Vän” på kildinsamiska

hört viktigt att människor får tillgång till Bibeln på sitt modersmål, och det behövs de som arbetar med detta. Det som är bra är att olika aktörer (Wycliffe, IFB Institutet och Bibelsällskapen) numera samarbetar. Alla insatser behövs och jag vet att ni har stor kunskap just när det gäller f.d. Sovjetområdets folk.

Det är oerhört viktigt att människor får tillgång till Bibeln på sitt modersmål, och det gäller urfolk lika mycket som alla andra. Det gäller även ifall urfolk talar landets officiella språk i någon utsträckning, som samerna i Sverige till exempel, eftersom modersmålet är hjärtats språk. Vill man nå fram till människors hjärtan så går det betydligt lättare genom deras modersmål. Det är också viktigt att vi som kristna visar att varje människas språk och kultur är viktig och att kyrkan inte är en västerländsk angelägenhet. Den uppfattning har tidigare spritts då man presenterat evangelium i en förpackning av västerländsk kultur och språk. Så har man satt upp onödiga hinder för de som tillhör urfolk. Betydelsen av att urfolken får egna bibelöversättningar går knappast att överskatta, tror jag.

Konferensen var bra och viktig, det är viktigt att lyfta fram samers och andra urbefolkningars kultur i kristna sammanhang. Jag tror att den var uppmuntrande för alla oss som deltog. Dessutom tror jag att den sänder en viktig signal om att kyrkorna behöver öppna sig mera för ursprungsbefolkningars inflytande. Olika urfolk kan berika den kristna kyrkan oerhört med sina traditioner.”

## Satsa på översättning

”Vi behöver satsa på översättning på urfolks språk, även de små”, fortsätter Gerard. ”Inget folk är för litet för Gud. Men det får inte stanna vid språket. Jag brukar säga att en gudstjänst kan vara helt svensk även om den hålls på samiska. Urbefolkningar måste få frihet att lova Gud, att be, att förkunna, att forma sina gudstjänster utifrån sin egen kultur. Det är inte bara bra för dem, det berikar hela kyrkan. Dessutom tror jag att urfolk kan finna en uppgift att nå andra urfolk. Konferensen har visat att man har mycket gemensamt i sin situation. Samer har förmodligen lättare att nå de andra arktiska urbefolkningarna än vad en svensk eller en amerikan har.”

## Bibelöversättning på samiska

I och med att denna artikeln till stor del handlar om samerna är det på plats att ge följande översikt som illustrerar situationen för många folk idag. Den har sammanställts av Gerard Willemsen. Vi gläds åt att IFB har bidragit med sitt strå till stacken.

På *nordsamiska* pågår arbetet med en ny bibelöversättning enligt den nya ortografin från 1980. Evangelierna och Apostlagärningar kom 1995. NT kom i början på 1998 och nu arbetar man med GT som planeras vara färdigt 2008. Norska Bibelsällskapet ansvarar för arbetet. Översättningen görs i princip utifrån norska.

På *lulesamiska* har arbetet med en grundlig revidering och omsättning till modern ortografi av 1913 års översättning, påbörjad under 1996. Detta arbete ansvarar

Svenska Bibelsällskapet för. Översättningen blev klar 2000.

På *sydsamiska* finns Markus i modern översättning sedan 1993. Just nu arbetar man med att översätta ett texturval för gudstjänstbruk.

På *enaresamiska* finns idag 1 Petrus och Matteus.

På *skoltsamiska* finns Johannes, förutom en rysk översättning av Matteus från 1884.

På *kildinsamiska* har bara Matteus översatts. Den publicerades 1878. IFB publicerade år 1996 häftet ”Jesus barnens vän” med illustrationer.

Mycket återstår att göra innan alla samer har tillgång till Bibeln på sitt eget språk. Ändå är samerna en jämförelsevis privilegierad folkgrupp. De har sameting i Sverige, Norge och Finland och kan bestämma över vissa frågor. Men det finns folkslag som inte har bra utsikter att överleva. Vepserna i Ryssland är ett sådant exempel, åtminstone enligt det sista augustinumret av Time magazine som samtidigt konstaterar att allt fler folkgrupper återupplivar sin kultur och tradition. Det verkar som att deras ursprungliga identiteter blir allt viktigare för dem. Därför är det så viktigt att de får åtminstone en del av Bibeln på sina språk. På det sättet är vepserna privilegierade - de får ju hela Nya testamentet nästa år! Men mycket återstår att göra innan många andra folk får någon översättning och hopp om en framtid.

## Stöd gärna bibelöversättningsarbetet!

*Brane Kalcevic*

**Åt honom gavs makt och ära och rike, och alla folk och stammar och språk måste tjäna honom. Hans välde är ett evigt välde som inte skall ta slut, och hans rike skall inte förstöras. (Daniel 7:14)**

## *Institutet för Bibelöversättning*

Institutet för Bibelöversättning grundades i Stockholm år 1973 med huvuduppgiften att publicera Biblar "för icke-slaviska folk i slaviska länder", av vilka Sovjetunionen var det största. Där talas omkring 130 helt skilda språk. Sedan dess har vi arbetat med bibelöversättning på närmare 80 "sovjetiska" språk. Vi har tryckt Bibeln eller delar av den på mer än 60 språk, bl a första Bibeln på moldaviska och tadjikiska, Bibeln på georgiska, samt Nya Testamentet på adygeiska, altajiska, azerbajdjanska, balkariska, jakutiska, kabardinska, kalmuckiska, karakalpakiska, kirgiziska, komi, kurmanji-kurdiska, mariska, olonets-karelska, ossetiska, tatariska, turkmeniska, tuvinska, uzbekiska och udmurtiska. Alla folk i världen skall ha tillgång till Bibeln på sitt eget språk.

**Institutet för Bibelöversättning**  
Box 20100, 10460 Stockholm  
Tel. 08-722 23 40, Fax 08-722 23 45  
e-post [info@IBTnet.org](mailto:info@IBTnet.org)  
Postgiro 90 03 03-9

**Raamatunkäännösinstituutti**  
Pl. 272, FI-00531 Helsinki, Finland  
Tel. 09-774 43 50, Fax 09-739 795  
e-post [info.fin@IBTnet.org](mailto:info.fin@IBTnet.org)  
Meritbanken 206518-17911

**Nyheter från  
Institutet för Bibelöversättning**  
är gratis  
och utkommer 4 gånger per år